

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Narva kolledž
Õppekava „Noorsootöö“

Priit Parkman

**NOORTEKESKUSTES ELLUVIIDAVATE TEGEVUSTE
HINDAMISE PRAKTIKA NOORTE OSALUSE ASPEKTIST**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Anne Kivimäe MA

Narva 2024

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Priit Parkman

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Priit Parkman

1.1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Noortekeskustes elluviidavate tegevuste hindamise praktika noorte osaluse aspektist”, mille juhendaja on Anne Kivimäe, reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Priit Parkman

09.05.2024

ABSTRACT

The subject of the following bachelor's thesis is "The practice of evaluating activities implemented in youth centers from the perspective of youth participation". The objective and aim of the research is to identify youth workers' perceptions regarding the importance of youth participation and its significance in evaluating the quality and impact of youth work. Additionally, the study seeks to explore the challenges faced by youth workers and their primary approaches to involving young people in evaluation processes. The relevance of this study lies in its contribution to ensuring quality and sustainability in youth work through the inclusion of young people in activity evaluation, which ensures that their voices are heard. Based on the author's experience working with young people, youth participation is paramount in the evaluation of activities implemented in youth centers.

The theoretical part of the thesis provides an overview of Estonian youth participation, quality in youth work, quality management, and quality assessment. Additionally, the author provides an overview of participation opportunities, traditional and non-traditional forms of participation, and activities aimed at youth participation. The research sample consists of six youth workers from the Tartu Youth Work Centre. A qualitative approach was used to conduct the study, with data collection carried out through interviews.

The main results and conclusions were:

1. All of the interviewees consider youth participation in their work to be extremely important. Youth participation is regarded as a highly significant factor in assessing both the quality and the impact of youth work.
2. All of the interviewees agreed that the age of the youth is the main challenge in involving them in the evaluation process, and as a result of their age, they may lack sufficient skills in reflection, analysis, and self-expression.
3. The interviewees wouldn't label their approaches as 'innovative', but rather 'non-traditional'. They emphasized their efforts to stay current and implement novel approaches so that young people with different personality traits could participate in activity evaluation.

SISUKORD

ABSTRACT	3
SISSEJUHATUS	6
1. EESTI NOORTE OSALUS, NOORSOOTÕO KVALITEET, OSALUSVÕIMALUSED JA OSALUSVORMID	8
1.1 Noorte osalus	8
1.2 Noorsootõo kvaliteet.....	10
1.2.1 Kvaliteedijuhtimine ja kvaliteedihindamine	10
1.3 Osalusvõimalused	12
1.4 Traditsioonilised osalusvormid	13
1.4.1 Kohaliku tasandi noortevolikogu	13
1.4.2 Maakondlik noortekogu	14
1.4.3 Esindusstruktuurid (õpilas- ja üliõpilasesindus)	15
1.4.4 Noorteorganisatsioonid	16
1.4.5 Noorteorganisatsioonide katusorganisatsioonid.....	17
1.5 Mittetraditsioonilised osalusvormid	17
1.5.1 Noortegrupid ja noorteaktiivid/aktiivgrupid	17
1.5.2 Noorteliikumised.....	18
1.6 Tegevused, mis on suunatud noorte osalusele	19
1.6.1 Osaluskohvikud.....	19
1.6.2 Arutelupäevad.....	19
1.6.3 Noortekohtumised	20
2. UURIMUS NOORSOOTÕOETAJATE HINNAGUTEST NOORTE OSALUSE TÄHTSUSELE NOORSOOTÕO KVALITEEDI HINDAMISEL	21

2.1 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused.....	21
2.2 Uurimismeetodi valik ja kirjeldus.....	21
2.3 Valimi moodustamine ja kirjeldus	22
2.4 Uurimisprotseduuri kirjeldus	23
2.5 Uurimistulemused.....	23
2.5.1 Vastanute haridustaust ja töökogemus.....	23
2.5.2. Noorsootöötajate hinnangute kirjeldus noorte osaluse tähtsusele ja praktikale kvaliteedi hindamisel.....	24
2.6. Andmeanalüüsi tulemused	27
2.7. Arutelu	29
KOKKUVÕTE	31
KASUTATUD ALLIKAD	32
LISAD	37
Lisa 1. Intervjuu küsimused.....	37

SISSEJUHATUS

Autor viibis 2022/23 õppeaasta kevadsemestril suurema osa ajast Tartus, kus ta jõudis oma bakalaureusetöö teemani. Teema kujunes välja autori huvist noortekeskuste noorte osaluse ja tegevuste hindamise praktika vastu ning selle vastu, kuidas need kujundavad edasisi noortekeskuste tegevusi. Noorsootöö korraldamine Tartus tundus autorile hästi mitmekülgne, Tartus on mitmekesine noorsootöötajate kogukond ja mitu erinevat noortekeskust, kus noored saavad käia.

Üha enam räägitakse sellest, kuidas noorte hääl ja nende panus ühiskonna arengusse positiivse jälje jätab. Noortekeskuses on noortel võimalik erinevatest tegevustest osa võtta ning nende osalus otseselt mõjutab ka tegevuste kohandamist. Teema on oluline, kuna noorte kaasamine tegevuste hindamisse aitab tagada kvaliteetse ning jätkusuutliku noorsootöö, kus noorte arvamus on esindatud. Teema on relevantne, uudne ja aktuaalne arvestades, et kvaliteetne noorsootöö, mis loob kõigile noortele võimalused mitmekülgseks arenguks, eduelamuseks, kogemuste pagasi rikastamiseks ja iseseisvumiseks“ on määratletud kui üks vajalik muutus valdkondadeüleses riiklikus strateegias „Eesti 2035“, mida Eesti ees seisvate sihtide saavutamiseks oluliseks pidada (Eesti ...)

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada noorsootöötajate hinnangud noorte osaluse olulisusest ja noorte osaluse tähtsus noorsootöö kvaliteedi ning mõju hindamisel ja noorsootöötajate väljakutsed ning nende olulisemad lähenemised noorte kaasamisel hindamise/hindamisprotsessi.

Uurimistöö eesmärgi täitmiseks püstitati järgmised kolm uurimisküsimust:

1. Millised on noorsootöötajate hinnangud noorte osaluse olulisusele noorsootöö kvaliteedi ning mõju hindamisel noortekeskustes?
2. Millised on noorsootöötajate väljakutsed noorte kaasamisel hindamise/hindamisprotsessi?
3. Millised on noorsootöötajate olulisemad lähenemised ja praktika tegevuste hindamisel noorte osaluse aspektist?

Töö koosneb kahest peatükist, sissejuhatusest ja kokkuvõttest. Esimeses peatükis, mis moodustab bakalaureusetöö teoreetilise osa, uurib autor erinevatele allikatele tuginedes kontseptuaalseid arusaamu Eesti noorte osalusest, kvaliteedist noorsootöös, kvaliteedijuhtimisest ning kvaliteedihindamisest. Lisaks annab autor teoreetilises osas ülevaate osalusvõimalustest, traditsioonilistest ja mittetraditsioonilistest osalusvormidest ning noorte osalusele suunatud tegevustest. Töö teise osa moodustab autori empiirilise originaaluurimuse ja selle tulemuste kirjeldus. Andmete kogumiseks otsustas autor kasutada intervjuud, intervjuu küsimused olid koostatud andmete kogumiseks (lisa 1). Bakalaureusetöö raames viis autor läbi kvalitatiivsetel meetoditel põhineva uurimistöö, mis tugineb kuuel intervjuul Tartu Noorsootöö Keskuse alla kuuluvate erinevate noortekeskuste juhtide ja noorsootöötajatega. Selle uuringu tulemusi kajastab autor töö teises peatükis koos järelduste ja ettepanekutega. Töö lõpeb kokkuvõttega ja kasutatud kirjanduse loeteluga.

1. EESTI NOORTE OSALUS, NOORSOOTÕO KVALITEET, OSALUSVÕIMALUSED JA OSALUSVORMID

1.1 Noorte osalus

Noorsootõo võimaldab noortel vabal tahtel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda ning see on tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgseks arenguks. (RT I, 2010, 44)

Noorsootõo toimub koos noorega. See tähendab, et noorsootõo juhtimises, selle strateegilises planeerimises kui ka tegevuste läbiviimises ning nende otsustamises peab sõnaõigus jääma ka noorele. Kui tegevus on suunatud noortele, tuleb tagada, et tegevuse otsustusprotsessides saavad ka osaleda noored. (Mitteformaalne veebileht, i.a.)

Noorte kaasatuse tulemuslikkust ja ka saavutamist hinnatakse selle põhjal, kui palju noori osaleb erinevates ühiskondlikes struktuurides. Mitmed sotsiaalteadlased, hindavad osalust sageli organisatsiooni kuuluvuse või siis valimiste abil. Noorte vähene aktiivsus organisatsioonides on endaga kaasa toonud seisukoha, et nende aktiivsus on madalam võrreldes kogu ülejäänud kodanikkonnaga. Noorte vähene valimisaktiivsus tavaliselt illustreeribki seda väidet. Siiski on olemas teadlased, kes on välja pakkunud mitmesuguseid selgitusi noorte vähesele osalusele, rõhutades peamiselt seda, et tänapäeva noorte osalus erineb pigem eelnevate põlvkondade omast kui et oleks väiksem. (Allaste, 2021)

Eesti Noorteühenduste Liidu, kui noorte osaluse eestkõneleja, seisukohale tuginedes võib väita, et noorte osalus tähendab noorte inimeste kaasärääkimist neid mõjutavates otsustes, kas siis koolis, kodus, kogukonnas, kihelkonnas või vallas, maakonnas, isegi Eestis, Euroopas ja ka terves maailmas. Noored osalevad aktiivselt, kui nad teevad iseseisvaid otsuseid ning pakuvad välja ka lahendusi, samas passiivne osalus tähendab nende osalemist ühiskonna poolt pakutavates tegevustes. (ENL veebileht, i.a.)

Christens ja Peterson (2012, lk 630) on järeldanud, et noorte arusaamu heaolust ja käitumismallidest võib mõjutada see, kui noortel tekib kindlustunne, et nad saavad mõjutada ühiskonnapoliitilisi süsteeme, milles nad on osalised.

Noored, kes tegevustes ja teenustes osalevad, on tajul, et noortega töötavad spetsialistid austavad nende väärikust läbi noorte osaluse, kaasatuse jäämise ja tegevuste ning teenuste tulemuslikkuse. (Rämmer jt., 2022)

Tänapäeva teaduskirjanduses räägitakse osalusest kui noorte endi poolt lähtuvast protsessist, mis keskendub noorte soovidele, nende oskustele ja tegevuste algatamisele. Sel moel ei seata alati esikohale ühiskonna muutmist, vaid hoopis rõhutatakse pigem noorte endi sotsiaalset ning isiklikku arengut ja ka demokraatliku ühiskonna toimimist. Noorte osalus võib seetõttu olla ka individuaalsem ja rohkem seotud isiklike eluvalikute ning igapäevase elustiiliga. See omakorda tähendab seda, et noored ei soovi läbi igasuguste organisatsioonide poliitikas sõna võtta. Noored pigem väljendavad oma poliitilisi vaateid teistmoodi, näiteks allkirjastades konkreetse petitsiooni, osaledes kogukonnaalgatustes või võttes osa avalikest meeleavaldustest, kui mõni teema neid isiklikult puudutab. (Allaste, 2021)

Viimase kümnendi jooksul on märgatud suurenenud huvi noorte osalemise vastu nii sotsiaalses kui ka poliitilises elus, võib-olla saaks seda nimetada vastukaaluks traditsioonilisemale suunale, mis käsitleb noori kui ebasoodsat või väljakutset ühiskondlikule korraldusele pakkuvat kategooriat. (Morciano jt., 2014)

Võimalik, et noortel on lihtsam suhestuda poliitikaga läbi nalja ja iroonia, olgu selleks siis poliitilised meemid või humoorikas protestikultuur. Kasutusele on võetud ka mõiste "absurdikodanik" (*silly citizenship*), mis toonitab, et naljad, satiir ja laialt levinud videoklipid võivad kergemini kõita inimeste tähelepanu poliitilistele teemadele kui traditsiooniline meedia. Paljud noored võtavad mõnikord osa aktivistide poolt korraldatud sündmustest, võtavad osa fännide või subkultuuride algatatud tegevustest, väljendavad oma seisukohti läbi alternatiivmuusika või tänavakunsti ning osalevad erineval moel sotsiaalmeedias ja mujal. Muidugi noored ei pruugi selliseid tegevusi pidada poliitiliseks osaluseks ning poliitikakujundajad ei pruugi neid tegevusi isegi tõlgendada poliitilise osalusena. (Allaste, 2021)

Noortel on oluline roll selles, et nad tooksid oma ühiskonda muutusi. Seda saavad nad teha läbi poliitilise osaluse, luues poliitilisi erakondasid, poliitilistele ametikohtadele kandideerides ning teiste poolt hääletades, kes valimisametikohtadele kandideerivad. (Vite jt., 2020)

Noorte osaluse põhieesmärgiks on mitmekesiste võimaluste tagamine noortele, et neil oleks võimalik osaleda otsustusprotsessides, mis omakorda motiveerib neid edaspidi aktiivselt osalema. Noorte võimalused ja soov osaleda otsustes, mis nende elu ning ühiskonda mõjutavad, on olulised sidusa ühiskonna arenguks, ja noorte kaasamine otsustusprotsessidesse aitab kujundada neist teotahtelisi, oma kogukonnast ja riigist hoolivaid kodanikke. Noored, kes aktiivselt osalevad, teevad ise otsuseid ning pakuvad välja lahendusi. (Haridusportaal veebileht, i.a.)

Noorte osalust on Eestis pidevalt arendatud juba peaaegu kümme aastat. Varem räägiti noorte osalusest kui "osaluskogust", nüüd aga keskendutakse pigem "osalusvõimalustele" – olgu selleks võimalus osaleda otsustusprotsessides mõnes ametlikus struktuuris, näiteks osaluskogus, või mitteametlikus struktuuris läbi mõne muu noortele suunatud tegevuse, nagu aruteluõhtud või osaluskohvikud. (Samas)

1.2 Noorsootöö kvaliteet

Noorsootöö on kvaliteetne, kui (Hillep jt., 2011):

- mitmekülgsed isiksuse arengu võimalused on noortele noorsootöös kättesaadavad;
- noorsootöös osalevad nii koolis kui kooli väliselt noored;
- toimib noorte positiivset arengut toetav ja probleemsete noorte kujunemist ennetav võrgustik (maavalitsus-KOV-noortekeskus-politsei-kool-kodu);
- noorsootöötajad peavad kinni euroopalikest eetilistest väärtustest;
- noorsootöötajate võrgustik omab kõiki antud valdkonna teadmisi (sotsiaalsed ja vaimsed oskused);
- eelpooltoodud teadmisi annavad noorsootöötajad noortele edasi, valmistades neid iseseisvaks ja täisväärtuslikuks eluks ette.

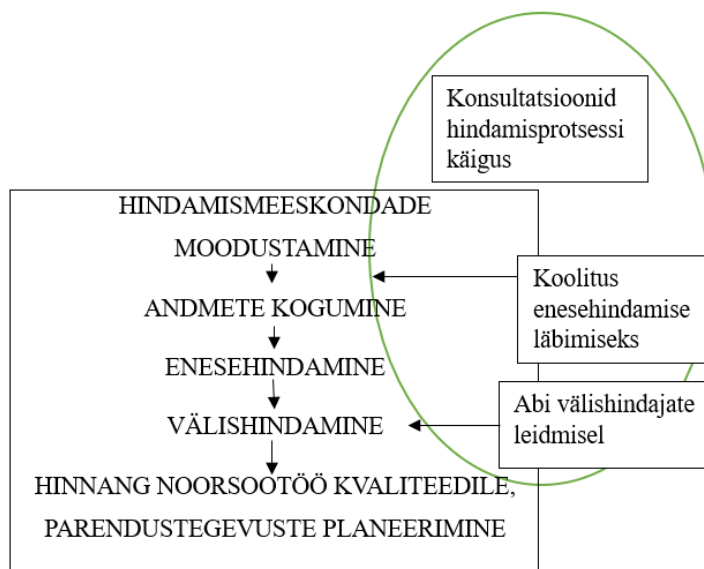
1.2.1 Kvaliteedijuhtimine ja kvaliteedihindamine

Kohalikule omavalitsusele on Eestis loodud noorsootöö kvaliteedi hindamismudel. (HARNO veebileht, i.a.)

Noorsootöö kvaliteedi hindamismudel on töövahendiks, mille abil on võimalik arendamist vajavaid valdkondi ja noorsootöö tugevusi kaardistada, planeerides tulemuste põhjal edasist

arengut, jälgides edusamme. Noorsootöö kvaliteedi hindamismudel on koostöös Eesti Noorsootöö Keskuse, Ernst ja Young Baltic AS ja noortevaldkonna partneritega välja töötatud 2010. aastal, 2019. aastal seda uuendati. Hindamises osalemisega ei kaasne pingeritta seadmist ning see on omavalitsustele vabatahtlik – vaid omavalitsus ise näeb täpsemaid hindamistulemusi. Noorsootöö kvaliteedi hindamisel võrreldakse nn hea praktikaga linnas või vallas tehtavat noorsootööd, see kajastub ka hindamismudelis. Kvaliteedihindamine koosneb enesehindamisest ning välishindamisest. (Haridusportaal veebileht, i.a.)

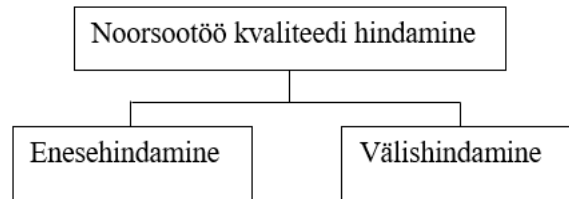
Kvaliteedi hindamine annab noorsootöö tegijatele tagasisidet, on riigile teabeallikaks, aitab ellu viia noorsootöö arenguplaane ja annab võimaluse tunnustada noorsootöötajaid, seades kvaliteetsele noorsootööle ühise standardi ning andes hea ülevaate kohalikus omavalitsuses tehtavast noorsootööst. Haridus- ja Noorteamet pakub kohalikele omavalitsustele koolitusi ja konsultatsioone noorsootöö kvaliteedi hindamise läbiviimise toetamiseks. (Samas)

Joonis 1. Noorsootöö kvaliteedi hindamise protsess, allikas HARNØ veebileht (i.a.)

Kvaliteedijuhtimise kui tervikprotsessi (vt Joonis 1) eesmärgiks on järjepideva tegevusega parandada ja tagada kvaliteeti. Pideva tegevusena koosneb see kvaliteedi hindamise läbiviimisest, kvaliteedi tõstmiseks tegevuskava koostamisest, parendustegevuse elluviimisest ja tulemuste hindamisest. Kvaliteedi parendamine ja tegevuse kvaliteedi hindamine toimuvad vaheldumisi, sest kvaliteedijuhtimine toimub tsüklina ja koosneb enesehindamisest ja

välis hindamisest (vt Joonis 2). Seega on kvaliteedihindamine üks osa kvaliteedijuhtimise süsteemist, mis tagab ning parandab tegevuse kvaliteeti. (Kvaliteedi hindamise käsiraamat, 2022)

Joonis 2. Noorsootöö kvaliteedi hindamine, allikas Kvaliteedi hindamise käsiraamat (2022).

Lisaks ainult hindamisele on toetatud omavalitsusi ka reaalse muutuse planeerimisel. Eesmärk on olnud toetada noorsootöö kvaliteedi hindamise tulemustest lähtuvate muudatuste elluviimist ja lõpuks koostada omavalitsusele tegevuskava parendustegevuste ning kvaliteedi tõstmiseks. (Adel, 2023)

Noorsootöö kvaliteedi hindamise käsiraamatus (2022) on loetletud, miks kvaliteedi hindamine on oluline:

- noorsootöö hetkeseisu kaardistamiseks ja parendamisvõimaluste teadvustamiseks;
- noorsootöö tegijatele tagasiside andmiseks;
- noorsootöö teadlikkuse tõstmiseks ja selle valdkonna olulisuse põhjendamiseks;
- noorsootöö kvaliteedile ühise standardi seadmiseks;
- noorsootöö tunnustamiseks;
- noorsootöö teadmiste ja kogemuste vahetamiseks KOV-ide vahel;
- noorsootöö toimimise kohta teabe esitamiseks riigile.

Noorte osalus otsustes on kasulik nii poliitika, programmide kui ka teenuste väljatöötlemisel ja hindamisel. See parandab teenuste osutamise kvaliteeti ning selle tulemuslikkust, vastates samal ajal ka noorte vajadustele. (Corney jt., 2020)

1.3 Osalusvõimalused

Et analüüsida noorte osaluse tähtsust ja võimalusi noortekeskustes pakutavate tegevuste kvaliteedi hindamisel, on oluline mõista noorte osalusvõimaluste ja -vormide tähendust ja

ulatust. See võimaldab mõista paremini noortekeskuse töötajaskonna võimalusi noorte osaluse suurendamisel.

Haridusportaali veebilehel (i.a), mis on riiklik veebiallikas Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt juhitava noortevaldkonna sisu edasiandmiseks, on loetletud traditsioonilised ja mittetraditsioonilised osalusvõimalused järgmiselt:

- Traditsioonilised osalusvormid: noortevolikogud ja maakondlikud noortekogud
- Mittetraditsioonilised osalusvormid: noortegrupid ja noorteaktiivid
- Noortele suunatud tegevused osalusprotsessides: piirkondlikud osaluskohvikud, arutelupäevad, kohtumised

Noorteinfo käsiraamatusse on aga loetletud traditsioonilisi ja mittetraditsioonilisi osalusvõimalusi järgmiselt (Dibou jt., 2020):

- Traditsioonilised osalusvormid: noorteosaluskogud (noortevolikogu, maakondlik noortekogu), esinduslikud struktuurid noortele õpilastele (õpilasesindused üldhariduskoolides, üliõpilasesindused), noorteorganisatsioonid (noorteühingud, noorteühendused), katusorganisatsioonid noorteorganisatsioonidele (eesti noorteühenduste liit, eesti õpilasesinduste liit, eesti üliõpilaskondade liit)
- Mittetraditsioonilised osalusvormid: noortegrupid, noortekeskuste noorteaktiivid, noorteliikumised

1.4 Traditsioonilised osalusvormid

1.4.1 Kohaliku tasandi noortevolikogu

Noortevolikogu võib kutsuda noortest koosnevaks osaluskoguks, millel on olemas õigus anda nõu kohalikule valla- või linnavolikogule. Noortevolikogu valitakse valla või linna noorte poolt demokraatlikult, vastavalt valla- või linnavolikogu kehtestatud korrale. Noortevolikogu koosneb tavaliselt noortest vanuses 13–26, kes elavad või õpivad konkreetse omavalitsuse haldusüksuse territooriumil. Noortevolikogu eesmärk on arutada valla või linna noori puudutavaid küsimusi lähtudes noorte vajadustest ja huvidest, seejärel teha nende kohta ettepanekuid valla- või linnavolikogule ning valla- või linnavalitsusele. (Samas)

Kohaliku tasandi noortevolikogud on mõeldud selleks, et esindada kõiki noori, kes elavad noortevolikogu piirkonnas. (Feringa & Tonkens, 2017)

Võimalik on muuta noored kogukonna oluliseks osaks, andes neile kohalikus omavalitsuses koha ja lubades neil osaleda kohalike poliitikate ning programmide kujundamisel. Kuigi mõned peavad neid koormaks, võivad noored hoopis osutada produktiivseteks liitlasteks, kes püüavad lahendada ühiskonna hädasid. Lõppude lõpuks on nad eksperdid väljakutsete osas, millega nende kogukonnakaaslased silmitsi seisavad. (Balanon jt., 2007)

1.4.2 Maakondlik noortekogu

Maakondlik noorte osaluskogu ehk maakondlik noortekogu (mida enamasti enam ei eksisteeri) annab noortele võimaluse osaleda otsustusprotsessides ja esindada enda huvisid maakondlikul tasandil valdkondades, mis neid puudutavad. Noortekogu võimaldab noortel kaasa rääkida ja kaasatud olla otsuste tegemises, mis nende elu mõjutavad, tagades neile võrdseid võimalusi ning suurema aktiivsuse ühiskonnas ning ühiskondlikus elus. Noortekogu võib nimetada noorte ja maavalitsuse vahel olevaks sideorganisatsiooniks. (Metstak jt., 2012)

Noortekogu missioon on käsitleda maakondlikul tasandil noori puudutavaid küsimusi ja teha nende osas ettepanekuid, sealhulgas toetades ka kohalike noortevolikogude tegevust. Noortekogu töö toetub kõigi maakonna kohalike omavalitsuste koostööle. Selleks, et eesmäärke saavutada, töötab noortekogu sarnaselt noortevolikogule. (Samas)

Osaluskogude käsiraamatusse on loetletud, et noorte osaluskogu annab noortele võimaluse (Metstak jt., 2012):

- kaasa rääkida otsustes, mis puudutavad nende elu;
- omada täiskasvanutega võrdseid võimalusi;
- kujuneda heaks kodanikuks;
- osaleda ühiskondlikus elus ja olla ühiskonnas aktiivne;
- teada saada demokraatia põhimõtetest;
- oma ideed teoks teha ja saavutada eneseareng.

1.4.3 Esindusstruktuurid (õpilas- ja üliõpilasesindus)

Õpilasesindust võib nimetada mitteformaalseks kodanikualgatusel põhinevaks ühenduseks koolis, mis pakub õpilastele, kes on tegusad ja tublid, õiguse kooli kui ka kooliväliselt esindada ja kaitsta õpilaskonda. Aktiivse koolielu kujundajana viib õpilasesindus koolis läbi erinevaid projekte ja uuendusi. Õpilasesinduse peamised eesmärgid on õpilaste huvide esindamine koolis, õpilaste murede välja selgitamine, kooli õpilaste ning kooli huvigruppide vahelülilis olemine (juhtkond, õpetajad, lapsevanemad jt) ja koolielu rikastamine. (Õpilasesinduse aabits ..., 2022)

Õpilasesindus püüab koolielu unikaalsemaks ja ägedamaks muuta, samal ajal esindades ka õpilaste arvamusi. Näiteks võib õpilasesindus suuremaid ülekoolilisi sündmuseid koostöös noortekeskuse, huvikooli või teise kooliga algatada, eest vedada ja korraldada. Õpilasesindus kogub ja annab koolielu kohta tagasisidet, osaledes erinevates töörühmades. Õpilasesindus on tähtis partner ka õpetajatele ja kooli juhtkonnale, selleks, et veelgi paremaks koolielu muuta. (Teeviit veebileht, 2020)

Sarnaselt õpilasesindusele (TÜÜE veebileht, i.a.) on üliõpilasesinduse ülesanne seista üliõpilaste huvide ja vajaduste eest, toetades neid oma õiguste kaitsmisel. Igast instituudist ja valdkonnast on rohkem kui 140 üliõpilast ja juhatus ning büroo koordineerivad nende tööd. Esindatud on üliõpilastele tagatud kõigis instituudi ja valdkonna nõukogudes, samuti ka senati koosolekutel ning kõigis komisjonides, mis mõjutavad üliõpilaselu. Kevadeti saab kandideerida esindajaks.

Õpilasesinduse käsiraamatusse (2023) on loetletud ÕE ülesanded, mis peaksid olema kõige olulisemad:

- õpilaste arvamuse edastamine ja nende esindamine;
- õpilaste huvide ja nende õiguste kaitsmine;
- õpilaste, õpetajate ning koolijuhtkonna omavahelise dialoogi edendamine ja infovahetus;
- koolielu ning õpikeskkonna arendamine ja korraldamine;
- julgustamine vabatahtliku loome- ja isetegevuseks;
- kaasaaitamine õpilaste vaba aja sisustamiseks;
- õppimise huvi suurendamine.

1.4.4 Noorteorganisatsioonid

Noorteorganisatsioonid võivad kutsuda olulisteks ühendusteks, nende eesmärk on toetada noori – tuleviku tegijaid - mitmekülgselt kogemuste saamisel ja iseseisvuse saavutamisel nende elu alguses. Üle saja noorteühenduse tegutseb Eestis, nendest moodustavad üliõpilasorganisatsioonid suurema osa. Peamine eesmärk noorteorganisatsioonil/ühendusel on ühendada sarnaste väärtuste ja huvidega noored ühise eesmärgi saavutamise nimel. Erakondade noorliikmetel, skautidel ning üliõpilastel on olemas oma ühendused, kuid neid ühendab ka muud sarnased maailmavaated või tegevussuunad. Noorte maailmapildi kujundamine, nende vaba aja sisustamine ja eesmärgistatud tegevuste leidmine – need kõik võivad olla ühenduse loomise eesmärkideks. Suurimasse skautide ühendustesse kuulus isegi kuni 20 000 liiget, juba esimese Eesti Vabariigi ajal moodustasid noored ühendusi. (Noortekogud veebileht, i.a.)

Kristjan Pomm (2020, lk 234) on öelnud: „Noorteühing on suurepärase õhinapõhise õppimise ja isetegemise keskkond, kus saab mängu ja elamuste kaudu eluks vajalikke oskusi ja teadmisi.“

Noorteühing on mittetulundusühing, mille eesmärgiks on noorsootöö korraldamine ja selle läbiviimine ning kus vähemalt kaks kolmandikku liikmetest on noored. Noorteühendust võib seevastu kutsuda noorte koosluseks, kus põhiline tegevus on noorsootöö korraldamine. Mittetulundusühing, seltsing ja mitteformaalne noortegrupp – neid kõiki võib nimetada noorteühendusteks. Eestis on ka koostatud noorteühingutele toetussüsteem, mida nimetatakse noorteühingu aastatoetuseks. Eesmärk toetusel on tõsta noorteühingute võimekust, saavutades noorsootöö ja noortepoliitika riiklike eesmärgid. (Haridusportaal veebileht, i.a.)

Mõjus ja tegevuse kvaliteet noorteühendustes sõltub peamiselt vabatahtlike noortejuhtide pingutustest noorteühingus. Kindlasti rikastab organisatsiooni tegevust ja mitteformaalset õpet ka see, kui organisatsioonidesse kaasatakse vabatahtlikke erinevatelt elualadelt, samuti saavad noored ise olla teistele eeskujuks või suunajaks. Vabatahtlike pädevuste vastavus noorsootöötaja kutsestandardis toodule on võimalik tagada süsteemse noortejuhtide koolitamisega, igale noorteühendusele võiks see olla üks jätkusuutlikkuse nurgakividest. Lisaks adekvaatsele personalijuhtimisele tuleb tagada ka head juhtimistavad ning kvaliteedijuhtimise põhimõtted organisatsiooni juhtimisele. (Liimets jt., 2020)

1.4.5 Noorteorganisatsioonide katusorganisatsioonid

Ministeerium ja Riigikogu ei hakka ise kümnete või sadade erinevate õpilasesinduste, noortekogude või ühendustega läbi rääkima, selleks tulebki kohalike ühenduste tegevust koordineerida, et saavutada riigi tasandil suuremat mõjujõudu. Kui kohalikud organisatsioonid tahavad oma seisukohti riiklikul tasandil esindada, siis vajavad nad katusorganisatsiooni. Noorte huvide mobiliseerimine ehk huvide koondamine ja seeläbi oma mõjujõu suurendamine – sedasi võib nimetada katusorganisatsioonide tegevust tervikuna. Katusorganisatsioone võib nimetada ka eestkosteorganisatsioonideks, sest kostmine oma allorganisatsioonide või üksuste eest on nende peamine ülesanne. Vastavalt haridustasemele koondavad Eesti Õpilasesinduste Liit (EÕEL) ja Eesti Üliõpilaskondade Liit (EÜL) formaalhariduse ehk otseselt kooli ning õppimist puudutavate teemadega tegelevaid ühendusi. Ühiskonnas seisab noorteorganisatsioonide huvide ja noorte osalusvõimaluste eest aga Eesti Noorteühenduste Liit (ENL). (Toots jt., 2020)

Nikolai Kunitsõn (2021, lk 5) on öelnud: „EÕEL kui katusorganisatsioon nõustab ja aitab kohalikel õpilasesindustel paremini toime tulla, kuid igapäevane rohujuuretöö sõltub ikkagi konkreetsest esindusest.“

Umbes kuuekümne noorteühenduse (sh noortevolikogu) katusorganisatsiooniks on Eesti Noorteühenduste Liit (ENL). ENL-i peamiseks eesmärkideks on eestkoste pakkumine noorteühendustele, noori toetava ühiskondliku arvamuse ning seadusandliku keskkonna kujundamine, liikmete noortepoliitilisi huve esindamine Eestis ja rahvusvaheliselt ning noorte aktiivse osaluse soodustamine ühiskonnas. ENL osaleb Euroopa Noortefoorumi liikmena Euroopa noortepoliitika väljatöötamises ja Euroopa tasandil noorte huvide sõnastamises. (Samas)

1.5 Mittetraditsioonilised osalusvormid

1.5.1 Noortegrupid ja noorteaktiivid/aktiivgrupid

Mittetraditsioonilistel vormidel on olemas oma eesmärgid, mida nad täidavad, kuid nende puhul ei saa rääkida kindlatest juriidilistest piiridest. Nii võivadki mõne väiksema projekti puhul või noortekeskuse juurde formuleeruda erinevad noortegrupid ja -aktiivid. Noorteliikumisi saab võrrelda inimeste võrgustiku kodanike liikumisega, keda ühendab mõne probleemi lahendamisel ühine eesmärk. (Dibou jt., 2020)

Noortekeskuse aktiivgrupp võib nimetada mitteformaalseks noorte tegusgrupiks, mis esindab noortekeskust neid mõjutavates küsimustes ning tegutseb vabatahtlikkuse alusel eesmärgiga suunata noortekeskuse tööd lähtuvalt noorte arvamusest. Noortekeskuse vabatahtlikega teeb aktiivgrupp ka koostööd, aktiivgrupp võivad vabatahtlikud kuuluda aga ei pea. Aktiivgrupp koondab ja teeb ettepanekuid tegevuste ning arengusuundade kohta, mida oleks vaja eesmärgistada lähtuvalt noorte arvamusest, mida on vaja uurida ja kaardistada või milliseid tegevusi korraldada, aktiivgrupp on noorsootõtaja/noortekeskuse ning noorte vahelülik. Aktiivgrupi liikmed avaldavad oma arvamust ja järjepidevalt panustavad tegevuste arengusse noortekeskuses/noorsootöös. Noortekeskuses olevad aktiivgrupi noored saavad kuuluda ka õpilasesindusse, noortevolikogusse või noortekogusse. (Luks & Siska, 2022)

Eesti Huvikoolide Liidu veebilehel (i.a) on loetletud, mida saab noor noorteaktiivist:

- Kaasa rääkida poliitikas hariduse ja huviharidusega seotud teemadel;
- Rakendada oma huvikoolides õpitut väljaspool kooli, korraldades ise üritusi;
- Koos teiste omavanustega osaleda vahvates laagrites ja väljasõitudel;
- Arendada uusi oskuseid, õppides tundma iseennast ja oma tugevusi;
- Tiimis töötamise, juhtimise ning algatamise näol väärtuslikud kogemused.

1.5.2 Noorteliikumised

Noorte poolt organiseeritud ja teadlikud katsed ühiskondlikke muutusi esile kutsuda või neile vastu seista võib nimetada noorteliikumisteks. Silmapaistev tunnusjoon kaasaegsest ühiskonnast on see, et noorteliikumised on juurdunud konkreetsetes sotsiaalajaloolistes tingimustes ja need tekivad põlvkondade pingetest ning suhetest. Kodakondsus, sotsiaalne katkestus ja kultuuriline väljendusvõime küsimustes on ajalooliselt enamike noorteliikumiste moodustamise põhjusteks. (R. Braungart, & M. Braungart, 2001)

Eesti Noorte Vaimse Tervise Liikumine (edaspidi ENVTL) (Peaasi veebileht, i.a.) on 2015. aastal alguse saanud ühendus noortele, kes on huvitatud vaimse tervise edendamisest. Noorteliikumine koondab inimesi, kelle helesiniseks unistuseks on, et iga Eesti noor saaks kasvada ühiskonnas, mis toetab vaimset tervist. Noorteliikumine on veendunud selles, et noorte päris lugude kuulmine soodustab mõistmist ning julgustab neid probleemide tunnistamisele ja abi otsimisele.

Liisa Rajamets (2018, lk 36) on öelnud: „ENVTL on üks imeline kogukond noori, kes hoolivad endast, ümbritsevast ja vaimsest tervisest. Iga noore panus on oluline, iga noore kogemus on oluline. ENVTLis on oluline jagada kogemust ning minul on täiesti kindel teadmine, et ma ei ole kunagi oma rõõmudes ja mures üksi.”

Eesti Noorte Vaimse Tervise Liikumine (Peaasi veebileht, i.a.) on loetlenud, millega noorteliikumine täpsemalt tegeleb:

- Turvalise, julgustava ning innustava keskkonna loomine korraldavatel üritustel ja ka veebipesas, mis on mõeldud noorteliikumise liikmetele;
- Koolides, noortekeskustes ja mujal noortelt-noortele teavitustööd. Vaimse tervise võitlustest kogemuslugude jagamine, tõstes teadlikkust ja kutsudes üles abi otsima oma muredele;
- Teavitustööd noortelt-täiskasvanutele, et ka täiskasvanutel õnnestuks paremini mõista ja toetada noori, kellel on vaimse tervise mured;
- Noorte vaimse tervise vajaduste esindamine poliitikate kujundamisel ja mujal, kus tehtavad otsused puudutavad noorte heaolu – ehk tegeletakse huvikaitsega;
- Koostöö Peaasi.ee tiimiga noorte vaimse tervise edendamiseks erinevate projektide raames, ühendades spetsialistide ja noorte endi jõud ning mõtted.

1.6 Tegevused, mis on suunatud noorte osalusele

1.6.1 Osaluskohvikud

Alates 2011. aasta novembrist on Eesti Noorteühenduste Liit korraldanud üle-eestilisi Osaluskohvikuid koos maakondlike noortekogude ning linna ning valla noortevolikogudega. Osaluskohvikud on noortele ning noortemeelsetele, ametnikele ja otsustajatele kohtumispaigaks. Piirkonna murekohtade kui ka Eesti tuleviku teemadel arutletakse ühise kohvilaua ümber. Osaluskohvikute ideeks on tuua noored ning noortemeelsed, otsustajad ning kohaliku elu eestvedajad ühise arutelulaua ümber kokku. Osalejate ühine eesmärk on arutada aktuaalsete probleemkohtade üle ning leida neile lahendusi. (Samas)

1.6.2 Arutelupäevad

Noorte loovuse arenguprogrammi raames toimus 2020. aastal arutelupäev, mis oli suunatud noortega tegelevate loovspetsialistidele ning üle Eesti pärit noortele vanuses 17-26. Üritus viidi

läbi mitteformaalsetel meetoditel, sisult oli see nii teoreetiline kui ka praktiline, programm oli oma olemuselt kaasav ja interaktiivsusele ning igakülgselt kaasamõtlemisele suunatud. Noorte motiveerimine ja julgustamine aktiivselt osa võtma projekti programmis oli info- ja arutelupäeva peamiseks eesmärgiks, soodustades koostööd erinevate rahvuste noorteesindajate vahel, tekitades ka noori puudutavate ja ühiskondlike murekohtade ümber diskussiooni. (Allevents veebileht, i.a.)

1.6.3 Noortekohtumised

Noortekohtumine (algatust enam ei ole) on noortegruppide koostööprojekt mille töötavad välja ja viivad ellu Eestis elavate erineva kultuuritaustaga noored. Noorte omavaheline kohtumine (3–6 päeva) ja nende endi poolt valitud teemaprogrammi elluviimine on põhitegevuseks. Kultuurilise teadlikkuse, avatuse ja sallivuse kasvatamine osalejates ning ühiskonnas tervikuna on noortekohtumiste laiemaks eesmärgiks. Noortekohtumine pakub head võimalust tutvuda lähemalt üksteise kultuuridega (nii ajaloo kui ka tänapäevaga), kuna noortekohtumisel tegutsevad erineva kultuuritaustaga ja eri keelt kõnelevad noored üheskoos. Üksteist õpitakse paremini tundma ning mõistma projekti käigus. (Samas)

2. UURIMUS NOORSOOTÖÖTAJATE HINNAGUTEST NOORTE OSALUSE TÄHTSUSELE NOORSOOTÖÖ KVALITEEDI HINDAMISEL

2.1 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada noorsootöötajate hinnangud noorte osaluse olulisusest ja noorte osaluse tähtsus noorsootöö kvaliteedi ning mõju hindamisel ja noorsootöötajate väljakutsed ning nende olulisemad lähenemised noorte kaasamisel hindamise/hindamisprotsessi. Uurimistöö eesmärgi täitmiseks püstitas autor järgmised kolm uurimisküsimust:

1. Millised on noorsootöötajate hinnangud noorte osaluse olulisusele noorsootöö kvaliteedi ning mõju hindamisel noortekeskustes?
2. Millised on noorsootöötajate väljakutsed noorte kaasamisel hindamise/hindamisprotsessi?
3. Millised on noorsootöötajate olulisemad lähenemised ja praktika tegevuste hindamisel noorte osaluse aspektist?

2.2 Uurimismeetodi valik ja kirjeldus

Uurimistöö põhineb kvalitatiivsel uurimismeetodil. Kvalitatiivsete meetodite eesmärgiks on pildi saamine laiemalt. Uurimus on paindlik. (Laherand 2008) Andmete kogumiseks otsustas autor kasutada intervjuud. Intervjuu kujutab endast vestlust, milles tavaliselt uurija esitab küsimusi ja uuritav või uuritavad vastavad neile ja see on sotsiaalteadustes sageli kasutatav andmekogumise meetod. (Virkus, 2016) Intervjuu küsimused olid koostatud andmete kogumiseks (lisa 1). Vastavalt teooriale sõnastas autor kuus küsimust, mis keskendusid: noorsootöötajate haridustaustale, noorsootöötajate noorsootöölasele kogemusele, noorte osaluse olulisusele noorsootöö kvaliteedi ja mõju hindamisel, noorte kaasamisele tegevuste hindamisel ning kuidas nende arvamus mõjutab tegevuste kohandamist, peamistele väljakutsetele noorte kaasamises hindamise/hindamisprotsessi, noorsootöötajate innovaatilistele lähenemisviisidele tegevuste hindamisel noorte osaluse aspektist. Intervjuusid läbi viies ja neid kavandades lähtus autor erinevatest eetika põhimõtetest ning nõuetest. (Strömpl, i.a.)

Poolstruktureeritud individuaalintervjuu abil sai autor vastavalt vajadusele küsida intervjuueeritavalt täpsustavaid küsimusi, aru saada intervjuueeritava erinevatest vaatenurkadest ja ka varasematest kogemustest. Poolstruktureeritud intervjuus kasutatakse varem koostatud intervjuukava, poolstruktureeritud intervjuu läbiviimisel võib küsimuste järjekorda muuta. (Lepik jt., 2014) Intervjuus osalenud noorsootöötajate andmed on anonüümsed.

Andmeanalüüs keskendub sarnasuste ja erinevuste väljaselgitamisel noorsootöötajate valmisolekus kaasata noori tegevuste hindamisse ning noorte osaluse roll ja noorte arvamuste arvestamine tegevuste kohandamisel. Kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodit kasutati andmete analüüsimisel. Kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutatakse tekstide sisu ja/või kontekstiliste tähenduste uurimiseks. (Laherand, 2008)

2.3 Valimi moodustamine ja kirjeldus

Autor otsustas valida uuringu läbiviimiseks Tartu linna. Tartut võib pidada Eesti kontekstis suureks linnaks, kus pakutakse mitmesuguseid noorsootöö vorme. See muudab selle ideaalseks uurimisobjektiks, kuna seal on mitmekesine noorsootöötajate kogukond ja mitu erinevat noortekeskust. Linna suuruse tõttu osalevad noortekeskuste tegevustes erinevad noored, mistõttu võib noorte osaluse uurimine noorsootöö kvaliteedi hindamisel olla mitmekülgsem. Tartu linna tiheda asustuse tõttu on noortekeskused üksteisele piisavalt lähedal, mis muudab uuringu läbiviimise paindlikumaks ja mugavamaks. Samuti on noorsootöö korraldamine Tartus hästi mitmekülgne, noortekeskuste noorsootöötajad hoiavad omavahel pidevat kontakti, käib koostöö ning noortekeskused on üksteisega samal lainel.

Valimi moodustamiseks analüüsis autor Tartu linna noorsootöö korraldust ja tuvastas ainsa omavalitsusele kuuluva noorsootöö asutuse – Tartu Noorsootöö Keskuse, mille alla kuulub kolm noortekeskust “Anne Noortekeskus”, “Lille Noortekeskus” ja “Ilmatsalu Noortekeskus”. Autor otsustas valimi moodustada kõigi nende kolme noortekeskuse juhtidest ja ühest noorsootöötajast igast noortekeskusest. Autor kasutas seega sihipärast valimi moodustamise viisi. (Rämmer, 2014)

Valimi moodustasid kuus Tartus noortega tegutsevat spetsialisti – kolm noorsootöö juhti ja kolm noorsootöötajat, kolmest erinevast noortekeskusest: “Anne Noortekeskus”, “Lille Noortekeskus” ja “Ilmatsalu Noortekeskus”.

Uurimistöös osalemine oli vabatahtlik, noorsootöötajatele mugaval ajal ja mugavas kohas. Noorsootöötajatel oli võimalik enne intervjuud tutvuda ka intervjuu küsimustega. Osalejatel oli õigus küsida küsimusi uurimuse kohta ja autor oli valmis küsimustele ausalt vastama. (Strömpl, i.a.) Anonüümsuse tagamiseks on noorsootöötajad kodeeritud koodidega NT1 – NT6. Uuringus osalenute haridustausta jaotus annab väärtusliku ülevaate erineva haridustaustaga noorsootöötajate arvamustest. Valimisse kuulus ka noorsootöötajaid erineva töökogemusega noorsootöös.

2.4 Uurimisprotseduuri kirjeldus

Aprilli alguses kirjutas autor kuuetele noorsootöötajale ning palus võimalust neid intervjueerida, kas siis näost näkku või läbi Zoomi platvormi - noorsootöötajatel oli võimalik ise valida. Kõik kuus Tartu Noorsootöö Keskuse noorsootöötajat vastasid autori meilile kiiresti ning olid valmis intervjuus osalema, 3 noorsootöötajat osalesid intervjuus näost näkku ja 3 noorsootöötajat läbi Zoomi platvormi.

Intervjuu küsimused olid eelnevalt noorsootöötajatele saadetud. Intervjuud olid läbi viidud hommikul ja lõunasel ajal, noorsootöötajad said ise valida enda jaoks mugava aja ning koha. Esimene intervjuu toimus 4. aprillil Tartus ja kahe päeva jooksul viis autor läbi 6 intervjuud. Viimane intervjuu toimus 5. aprillil läbi Zoomi platvormi.

Intervjuude käigus tehti paberile märkmeid, vajadusel esitati noorsootöötajatele täpsustavaid küsimusi, noorsootöötajatel endil oli ka võimalik esitada autorile täpsustavaid küsimusi. Intervjuud salvestati diktofoni peale (autor küsis eelnevalt salvestamiseks luba).

2.5 Uurimistulemused

Andmete analüüsimise tulemusel jagunesid küsimused erinevatesse kategooriatesse. Tsitaatidega on illustreeritud tulemusi intervjuudest ning nende peamine eesmärk on tagada intervjueeritavate anonüümsus. Tsitaadid on esitatud kaldkirjas, et paremini aru saada nende sisust ja tähendusest.

2.5.1 Vastanute haridustaust ja töökogemus

Esmalt uuris autor noorsootöötajate haridustausta, et paremini mõista nende varasemaid õpinguid ja ka erialast ettevalmistust. See küsimus omakorda jagunes kaheks alaküsimuseks:

kas on haridus omandamisel, kus oli haridus omandatud. Tulemuste põhjal selgus, et kõikidel noorsootöötajatel on haridustaust ja varasemad õpingud kooskõlas nende erialavalikuga ning suurem osa noorsootöötajatest vastasid, et neil ei ole haridus enam omandamisel.

Intervjuu käigus selgus ka, kus nad olid hariduse omandanud. Kõige populaarsemaks vastuseks osutus, et haridus oli omandatud Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemias kogukonnahariduse ja huvitegevuse erialal. Mainiti põgusalt ka rekreatsioonikorralduse ning sotsiaaltöö ja poliitika eriala.

Vastanute noorsootöölase töökogemuse analüüs võimaldas autoril paremini mõista noorsootöötajaid ja nende varasemaid kogemusi. Vastanutelt uuriti kaua nad on olnud noorsootöötajad ning kaua noorsootööga üleüldiselt seotud olnud. Tulemustest selgus, et suuremal osal noorsootöötajatest on olemas varasem noorsootöölane töökogemus. Kõik vastanud olid enne noorsootöötajaks saamist vähemalt paar aastat noorsootööga seotud olnud. Enamus noorsootöötajaid on tegelenud noorsootööga juba alates ülikooliõpingutest. Selgus, et noorsootöötajad on tegelenud nii laagrite korraldamise, treeneritöö kui ka huviringide läbiviimisega. Tuli välja, et mõned noorsootöötajad on varem juba teistes noortekeskustes noorsootöötajad olnud. Selgus ka, et noortekeskuste juhtidel oli pikem töökogemus noorsootöö valdkonnas võrreldes noorsootöö spetsialistidega.

Selgus, et kõik noorsootöötajad on vähemalt üle aasta noorsootöötaja ameti rollis olnud. Kaks vastanut on olnud noorsootöötajad nüüdseks juba kümme aastat.

2.5.2. Noorsootöötajate hinnangute kirjeldus noorte osaluse tähtsusele ja praktikale kvaliteedi hindamisel

Noorsootöötajate hinnangud on olulise mõjuga sellele, mis noortekeskustes toimub ja kuidas seal toimuvate tegevuste kvaliteeti hinnatakse. Seetõttu uuris autor vastanutelt, kui oluliseks nad peavad noorte osalust noorsootöö kvaliteedi ja mõju hindamisel. See küsimus omakorda jagunes ka kaheks alaküsimuseks: miks noorte osalus on noorsootöötajate jaoks oluline, kuidas noorte osalus mõjutab noorsootöö kvaliteeti ja mõju. Kõik noorsootöötajad peavad noorte osalust noorsootöö kvaliteedi ja mõju hindamisel äärmiselt oluliseks. Noorsootöötajad leidsid, et noorte osalus on noorsootöö toimimiseks väga oluline, sest noored on ise kõige pädevamad hindama, kuidas noortekeskuste tegevused ja noorsootöö neid üldiselt mõjutab. Üks noorsootöötaja tõi

välja, et väga oluline on lasta noortel endil kujundada seda keskkonda, kus nad viibivad. Ka varasemalt on esile tõstetud seda, et noorte käitumismallide ja heaolu tunnet võib mõjutada see, et neil on võimalus ümbritsevat kujundada. (Christens ja Peterson, 2012)

Järgmisena uuris autor noorsootöötajatelt, miks nende jaoks on noorte osalus oluline. Noorsootöötajad olid ühisel arvamusel, et noortelt endilt on võimalik saada kõige ausamat ning otsekohesemat tagasisidet. Pikema töökogemusega noorsootöötajad olid seisukohal, et noorte kui teenusetarbijate osalus on noorsootöö üleüldiseks toimimiseks äärmuslikult oluline, sest siis on võimalik teenuseid kujundada vastavalt nende vajadustele ja huvidele, samal ajal saades ka väärtuslikku sisendit. Lühema töökogemusega noorsootöötajatelt selgus, et kui mõnda tegevust noortekeskuses korraldada, siis tuleks ka noorte arvamusega arvestada ja mõelda selle peale mis neile meeldiks.

Küsimusele, kuidas noorte osalus mõjutab noorsootöö kvaliteeti ja mõju, olid kõik noorsootöötajad samal arvamusel, et noorte kaasamine aitab oluliselt tõsta noorsootöö kvaliteeti. Pikema töökogemusega noorsootöötajad olid arvamusel, et noorsootöö on eelkõige suunatud noortele, kui sihtgruppi (noori) kaasata noorsootöö kvaliteedi ja mõju hindamisse, siis noorsootöötajad teavad, kuidas käituda ning mida edasi teha. Lühema töökogemusega noorsootöötajad usuvad, et kui noored näevad, et nende vaatenurkade ja ideedega arvestatakse, siis oskavad nad tulevikus olla aktiivsemad kodanikud ühiskonnas.

Kõik noorsootöötajad vastasid, et kaasavad tegevuste hindamisse ka noori.

NT 1: Tartu Noorsootöö Keskusega läks hiljuti välja noortele küsitlus, kus uurisimegi noorte käest tagasisidet nende keskustes käimise heaolu kohta, tegevuste kohta, mida nad tahaksid et oleks teistmoodi, mis on hästi. Võibki kutsuda keskustepõhiseks kvaliteedi-mõju hindamiseks.

Autor uuris ka seda, kuidas noorsootöötajad tegevuste hindamisse noori kaasavad. Kõige rohkem vastati, et noorte tagasisidet kogutakse ankeetide kaudu. Edasi olid populaarsed vastused, et tagasisidet kogutakse ka läbi QR-koodide, Dixiti kaartide, joonistamise ja Instagrami platvormi. Noorsootöötajad koguvad noortelt ka individuaalse lähenemise ning üks-ühele vestluste kaudu suulist tagasisidet.

NT 4: *Meie mudel kvaliteedihindamisel on see, et kogume noortelt lugusid ja analüüsime nende edusamme, keegi ei vaatagi otseselt mingeid numbreid, pigem mida noor noorsootööst saanud on.*

Noorsootöötajatelt küsis autor, kuidas noorte arvamus tegevuste kohandamist mõjutab. Kõik noorsootöötajad olid nõus sellega, et noorte arvamus väga mõjutab tegevuste kohandamist. Kõige populaarsem vastus oli, et noorte spontaanne omaalgatus toimib tihtilugu kõige paremini. Noorsootöötajad väärtustavad väga, kui noored tulevad ja võtavad ise initsiatiivi, et korraldada noortekeskuses mõni tegevus. Paljud noorsootöötajad mainisid ka Tartu Noorsootöö Keskuse poolt korraldatud Idee-generaatoreid, mis toimub kõigis kolmes noortekeskuses.

Viiendas küsimuses uuris autor noorsootöötajate peamistest väljakutsetest noorte kaasamises hindamisse ja hindamisprotsessi. Kõige populaarsem vastus noorsootöötajatelt oli, et noortel ei ole veel piisavalt hea eneseväljendus- ja analüüsioskus. Pikema töökogemusega noorsootöötajad mainisid veel, et noorte vanus on suureks väljakutseks, sest neilt on keeruline saada just täpselt seda tagasisidet mida noorsootöötajad ootaks. Populaarne vastus lühema töökogemusega noorsootöötajate seas oli, et noored kipuvad kinni olema oma mugavussoonis ning ei taha ega julge rääkida.

NT 6: *Just teismelistega on see, et kuidas neilt saada see oluline info kätte. Tegelen teismelistega ja kohati on näha, et murdeas muutuvad noored hästi kinniseks ja ebalevaks - isegi rääkimine on nende jaoks riski võtmine.*

Kuuendas küsimuses uuris autor noorsootöötajate käest, milliseid innovatiivseid lähenemisviise on noorsootöötajad kaalunud ja katsetanud tegevuste hindamisel noorte osaluse aspektist. Anonüümne tagasiside kast on kõige populaarsem lähenemisviis, mida noorsootöötajad kaalunud on. Kõige rohkem vastati, et tegevuste hindamisel on noorsootöötajad lähenemisviisidena katsetanud nii *Dixit* kaarte kui ka *emoticone*, *pizza/skaala* meetodeid, arutelusid, refleksiooniringe ning ankeete. Tuli ka välja, et kõigile noortele ei sobigi ennast kirjalikult või suuliselt väljendada, paljudele meeldib hoopis joonistada oma tunnetest paberile, mõni pilt võib väga palju tagasisidet anda noorsootöötajale.

NT 2: *Aitab see kui teha lähenemisviis mängulisemaks. Kui me oleme korraldanud mõnda töötuba, siis refleksiooni oleme alati teinud läbi mängu. Tavaliselt tulevad noored sellega paremini kaasa ja annavad sisukamat tagasisidet. Kaardid on ka enda tunnete väljendamiseks olulised, nende abil on noorel võimalik enda tundeid lihtsamini väljendada, kui sõnadest näiteks ei piisa.*

2.6. Andmeanalüüsi tulemused

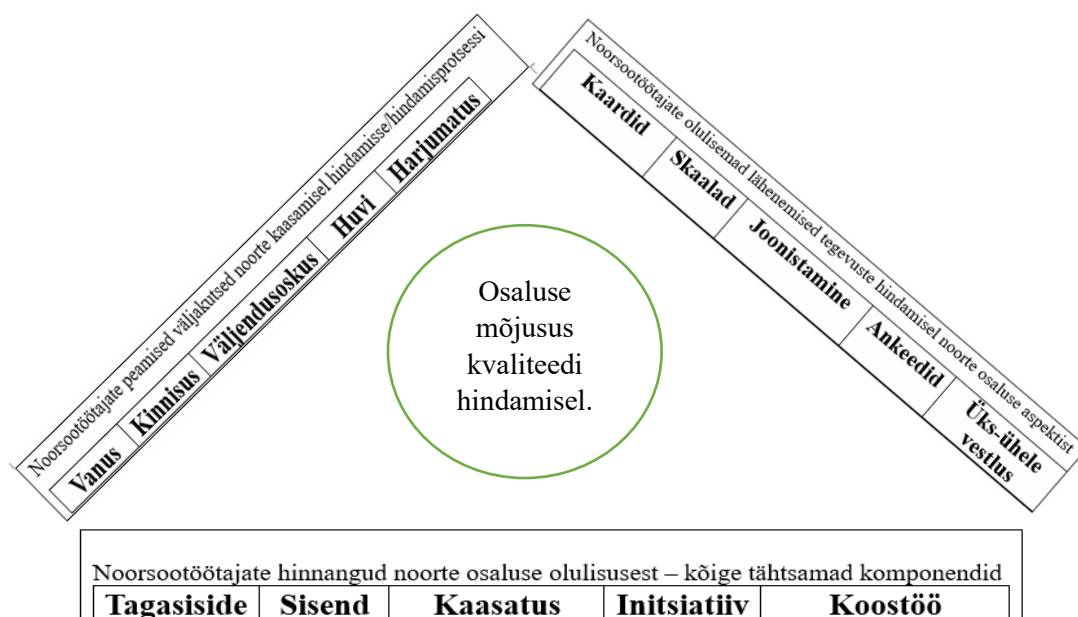
Kirjeldatud vastuste analüüsimisel püüdis uurimuse autor selgitada välja kõige tähtsamad komponendid kolme peamise küsimuse osas: noorte osaluse olulisus noorsootöö kvaliteedi hindamisel, peamised väljakutsed noorte kaasamisel ja kasutatavad praktikad-lähenemised. Autori hinnangul võib nende küsimuste lõikes väljaselgitatud komponentide põhjal teha analüüsi, mille tulemusena on võimalik teha järeldusi tugevuste, väljakutsete ja ettepanekute osas.

Noorsootöötajate hinnangud noorte osaluse olulisusele tõstavad esile ka teoreetilises osas väljatoodud noorte osaluse elemente – mõju algatusvõimele, koostööle. Praktikute vaates tõusevad esile ka kvaliteedihindamise jaoks olulised aspektid – tagasiside ja sisend muutusteks/tegevuste korraldamiseks. Võib väita, et see peegeldab noorsootöötajate vaateid sellest, kui väga nad väärtustavad noorte vajadusi ja ideid kvaliteedihindamises. Tõuseb esile ka noorte osaluse oluline element – kaasatus. See võib viidata sellele, kui tähtsaks noorsootöötajad peavad seda, et noortekeskuse noored tunneksid ennast noortekeskuse tegevustes kaasatuna.

Väljakutsete analüüs tõstis esile komponendid, mille osas võib leida seoseid töö kvaliteediga meetodika valikul: nt vanusele sobimatud meetodid võivad pidurdada osalust. Harjumatus võib aga viidata noorte vähestele tegelikele võimalustele osaleda, kuigi teoreetilises osas kirjeldatu põhjal võib väita, et eksisteerib palju erinevaid osalusvõimalusi ja -vorme. Noorte kinnisus ja vähene huvi hindamisprotsessi vastu võivad viidata noorte üleüldisele soovile mitte kaasa rääkida tegevuste hindamises. Tõuseb esile ka nõrk eneseväljendusoskus, mis omakorda võib ka takistada kvaliteedihindamist.

Noorsootöötajate kasutatavad praktikad tõstavad esile väga praktiliste meetodite tähtsust. Samas puuduvad viited mistahes traditsioonilistele või mittetraditsioonilistele osalusvormidele, mida kirjeldati teoreetilises osas. Kaartide, skaalade ja joonistamise lähenemisviisid võivad vihjata

sellele, kuidas mõnedel noortel on kergem ennast väljendada läbi erinevate praktiliste meetodite ning seeläbi on neil ka võimalus kvaliteedihindamisse oluliselt panustada. Praktikana kasutavad noorsootöötajad ka ankeete, see võib viidata, kui efektiivsed on ankeedid noorte osaluse mõjutamisel ja tagasiside ning sisendi kogumisel. Tõuseb esile üks-ühele vestluse meetod, mis võib vihjata individuaalse lähenemise olulisusele kvaliteedihindamise kontekstis.

Joonis 3. Mõjususe kujunemine (autori poolt koostatud)

Joonis kujutab nende kolme küsimuse omavahelisi seoseid ja tõstab esile seda, et kui noortelt tahta tagasisidet, sisendit, kaasatust, koostööd ning initsiatiivi, siis on vajalik ka märgata ja teadvustada nende erinevaid väljakutseid. Neid väljakutseid tuleks maandada praktilisel tasandil sobivate meetodite/lähenemistega aga ka süsteemsel tasandil (nt noortekeskuses tegutseva noortegrupi- või aktiivi abil). See võimaldaks kujundada noortes nii harjumust, väljendusoskust kui ka huvi.

2.7. Arutelu

Uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada noorsootöötajate hinnangud noorte osaluse olulisusest ja noorte osaluse tähtsus noorsootöö kvaliteedi ning mõju hindamisel ja noorsootöötajate väljakutsed ning nende olulisemad lähenemised noorte kaasamisel hindamise/hindamisprotsessi. Järgnevalt arutletakse uurimistulemuste üle.

Esimese uurimisküsimuse tulemuste analüüsimisel ilmnes, et kõik noorsootöötajad peavad noorte osalust oma töös äärmiselt oluliseks ning noorsootöö kvaliteedi kui ka selle mõju hindamisel peetakse noorte osalust hästi tähtsaks teguriks. Antud uurimuses selgus, et noortel on suur roll noorsootöö kvaliteedi ja mõju hindamisel, sest noorsootöö on suunatud just neile. Noorsootöötajad tõid välja sihtgrupi kaasamise vajalikkuse ning põhjendasid, et noor inimene peab tundma ennast kaasatuna, sest niimoodi ongi võimalik pakkuda neile kõige paremat teenust. Noorsootöötajatel on võimalus saada noortelt otsest tagasisidet ning noored on kõige pädevamad ka seda andma. Uurimuses osalenud noorsootöötajad rääkisid ka sellest, kuidas noorte osaluse toetamine on üks noorsootöö põhimõtetest ning nende kaasamine tegevuste hindamise aitab tagada kvaliteetse noorsootöö. Kaks noorsootöötajat tõid välja, et kasutavad spetsiifilist kvaliteedihindamise mudelit oma töös noorsootöö kvaliteedi ja selle mõju üksikasjalikuks hindamiseks.

Teise uurimisküsimuse tulemuste analüüsimisel ilmnesid noorsootöötajate väljakutsed noorte kaasamisel hindamise/hindamisprotsessi. Noorsootöötajad olid seisukohal, et noorte vanus on peamine väljakutse noorte kaasamisel hindamise/hindamisprotsessi ning noorte vanusest tulenevalt võib neil esineda puudulik refleksiooni-, analüüsi- ja eneseväljendusoskus. Väljakutseks on ka see, et noored satuvad noortekeskusse enamjaolt pärast pikka ja kurnavat koolipäeva ning neil ei ole seetõttu piisavalt viitsimist ja jaksu, et tegevusi hakata tagasisidestama. Noorsootöötajad tõid välja, et paljudel noortel puudub huvi hindamisprotsessi vastu ning noored arvavad, et noorsootöötajad niikuinii nende tagasisidega midagi peale ei hakka. Väljakutseks on ka mugavustsoonis olevad noored, keda on keeruline hindamise kaasata, sest nad ei ole harjunud hindamises osalema.

Kolmanda uurimisküsimuse tulemuste analüüsimisel ilmnesid noorsootöötajate olulisemad lähenemised tegevuste hindamisel noorte osaluse aspektist. Uurimuses selgus, et

noorsootöötajad ei kutsuks oma lähenemisviise 'innovatiivseteks', vaid pigem 'mittetraditsioonilisteks'. Noorsootöötajad tõid välja, et nad püüavad alati olla ajakohased ning rakendada uudseid lähenemisviise selleks, et erinevate isiksuseomadustega noored saaksid tegevuste hindamisest ka osa võtta. Uurimuses osalenud noorsootöötajad olid ühisel arvamusel, et anonüümsus peab ka noortele tegevuste hindamisel olema tagatud. Läbi erinevate sotsiaalmeediavõrgustike (nagu TikTok ja Instagram) on noorsootöötajatel võimalik ka vanematelt noortelt saada palju tagasisidet noortekeskuste tegevustele. Noorsootöötajatelt selgus, et paljud noored tulevad tavaliste moodustega, nagu tagasisideküsimustikega, ka hästi kaasa ning noorsootöötajad muudavad need võimalikult lihtsaks ja mugavaks, et noored viitsiksid neid täita. Noorsootöötajatelt selgus ka, et noortekeskused ei kipu enam Kahooti lähenemisviisina kasutama, kuna noored on väsinud sellest, et kooli õppetöös seda pidevalt kasutatakse.

Autori hinnangul, kui noortelt tahta tagasisidet, sisendit, kaasatust, koostööd ning initsiatiivi, siis on vajalik ka märgata ja teadvustada nende erinevaid väljakutseid. Neid väljakutseid tuleks maandada praktilisel tasandil sobivate meetodite/lähenemistega aga ka süsteemsel tasandil (nt noortekeskuses tegutseva noortegrupi- või aktiivi abil). See võimaldaks kujundada noortes nii harjumust, väljendusoskust kui ka huvi.

Käesolevas uurimuses on tulemuste üldistamisega seotud piirangud. Tulemusi ei saa üldistada kõigi Eesti noortekeskuste noorsootöötajatele, kuid antud uurimuse põhjal võib väita, et noorsootöötajad väärtustavad noorte osalust ning nende poolt pakutavat sisendit noortekeskuste tegevustele ja kvaliteedi hindamisele. Oluliseks piiranguks oli kindlasti ka autori tehtud valik viia uurimus läbi just Tartu linnas, kui töö maht ei võimaldanud ulatuslikumaid intervjuusid läbi viia mitmekülsemaks andmekogumiseks. Töö autorile teadaolevalt ei ole Eestis varem uuritud noortekeskustes elluviidavate tegevuste hindamise praktikat noorte osaluse aspektist. Seetõttu saab uurimistööst praktiliseks väärtuseks pidada teadlikkuse suurendamist noortekeskuste kvaliteedihindamise praktikast. Autor näeb, et üheks variandiks, kuidas noortekeskuste noorsootöötajad saaksid arendada noorte eneseväljendusoskust, on pakkuda noortele eneseväljendusoskuse arendamise töötubasid. Käesoleva uurimuse põhjal tundis üks noorsootöötaja, et eneseväljendusoskus võib olla puudulik isegi vanemate inimeste seas, ent seda on alati võimalik õpetada ja ajapikku see inimestes ka areneb.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö teemaks on “Noortekeskustes elluviidavate tegevuste hindamise praktika noorte osaluse aspektist”. Töö eesmärgiks oli välja selgitada noorsootöötajate hinnangud noorte osaluse olulisusest ja noorte osaluse tähtsus noorsootöö kvaliteedi ning mõju hindamisel ja noorsootöötajate väljakutsed ning nende olulisemad lähenemised noorte kaasamisel hindamise/hindamisprotsessi. Antud töö aktuaalsus tuleneb noorte kaasamise olulisusest tegevuste hindamise, aidates sellega tagada kvaliteetse, jätkusuutliku ja noorte arvamusega esindatava noorsootöö. Tuginedes autori kogemusele töös noortega, on noorte osalus noortekeskustes elluviidavate tegevuste hindamise juures ülioluline.

Uurimistöö teoreetilises osas käsitles autor Eesti noorte osalust, kvaliteeti noorsootöös, kvaliteedijuhtimist ning kvaliteedihindamist. Lisaks andis autor ülevaate osalusvõimalustest, traditsioonilistest ja mittetraditsioonilistest osalusvormidest ning noorte osalusele suunatud tegevustest. Uurimistöö intervjuud viis autor läbi Tartu Noorsootöö Keskuse kuue noorsootöötajaga (kolme juhi ja kolme noorsootöö spetsialistiga).

Uurimistöö metoodikas antakse ülevaade uurimistöö eesmärgist ja uurimisküsimustest, uurimismeetodi valikust, valimi moodustamisest ja kirjeldusest ning antakse ülevaade uurimisprotseduurist. Analüüsitakse ka saadud uurimistulemusi. Uurimistöö põhineb kvalitatiivsel uurimismeetodil, andmete kogumine toimus läbi intervjuude.

Arvestades nii uuringu eesmärki kui ka selle saavutamiseks esitatud küsimusi, võib väita, et uuringu eesmärk on saavutatud. Meetodid, mis olid valitud uuringu kavandamiseks ja selle läbiviimiseks olid asjakohased ning ka eesmärgi saavutamist soodustavad. Intervjuud andsid ülevaate noorsootöötajate hinnangutest seoses noorte osaluse olulisusega ja noorte osaluse tähtsusega noorsootöö kvaliteedi ning mõju hindamisel kui ka noorsootöötajate väljakutsetest ning nende olulisematest lähenemistest ja praktikast tegevuste hindamisel noorte osaluse aspektist.

KASUTATUD ALLIKAD

Adel, K. (2023). *Ligi 1/6 omavalitsustest on tänavu aastal valminud noorsootöö kvaliteedi hindamine*. Haridus- ja Noorteameti blogi. [Ligi 1/6 omavalitsustest on tänavu aastal valminud noorsootöö kvaliteedi hindamine - Haridus- ja Noorteameti blogi \(harno.ee\)](#) (vaadatud 28.02.2024).

Allaste, A. (2021). *Mis on noorte osalus ja kuidas seda mõjutada*. Noorte osaluse suurendamine. (lk 2-3). [Mis-on-noorte-osalus-ja-kuidas-seda-mojutada-VEEBI-EU-logo2.pdf \(harno.ee\)](#) (vaadatud 09.01.2024).

Allevents veebileht. (i.a). *Info- ja arutelupäev Tallinnas*. Peace Child Estonia. [Info-ja arutelupäev Tallinnas, Tallink Spa & Conference Hotel, Tallinn, 15 October \(allevents.in\)](#) (vaadatud 15.02.2024).

Balanon, F. A. G., Ong, M., Torre, B., Puzon, M., Granada, J. P., Trinidad, A. (2007). *The Impact of Youth Participation in the Local Government Process*. The Sangguniang Kabataan Experience. (lk 38). [\(PDF\) The Impact of Youth Participation in the Local Government Process \(researchgate.net\)](#) (vaadatud 14.03.2024).

Braungart, R., Braungart, M. (2001). *Youth Movements*. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. [Youth Movements – ScienceDirect](#) (vaadatud 05.02.2024).

Christens, B. D., Peterson, N. A. (2012). *The role of empowerment in youth development: A study of sociopolitical control as mediator of ecological systems' influence on developmental outcomes*. Journal of Youth and Adolescence, 41, 623-635. doi:10.100/s10964-011-9724-9 (vaadatud 20.04.2023).

Corney, T., Williamson, H., Holdsworth, R., Broadbent, R., Ellis, K., Shier, H., & Cooper, T. (2020). *Approaches to youth participation in youth and community work practice: A critical dialogue*. Youth Workers Association. (lk 13). [\(PDF\) APPROACHES TO YOUTH PARTICIPATION IN YOUTH AND COMMUNITY WORK PRACTICE: A CRITICAL DIALOGUE \(researchgate.net\)](#) (vaadatud 13.03.2024).

Dibou, T., Rannala, I-E., Sildnik, H., Ilustrumm, T., Pranno, K., Jüristo, K. (2020). *Noorteinfo käsiraamat*. Teeviit. (lk 117). [ENTK_2020_Noorteinfo_käsiraamat.indd \(teeviit.ee\)](#) (vaadatud 17.01.2024).

Eesti 2035, <https://valitsus.ee/media/4022/download> (vaadatud 20.04.2023).

Eesti Noorteühenduste Liit veebileht. (i.a). *NOORTE OSALUS*. [EESTI NOORTEÜHENDUSTE LIIT | Noorte osalus Eestis | EESTI NOORTEÜHENDUSTE LIIT \(enl.ee\)](#) (vaadatud 12.01.2024).

Eesti Õpilasesinduste Liit. (2022). *Õpilasesinduse aabits*. (lk 3). [Opilasesinduse-aabits.pdf \(opilasliit.ee\)](#) (vaadatud 19.01.2024).

ENL veebileht. (2017). *Millal sa viimati oma vallavanemat nägid?*. Osaluskohvikud 2019. [EESTI NOORTEÜHENDUSTE LIIT | Osaluskohvikud | EESTI NOORTEÜHENDUSTE LIIT \(enl.ee\)](#) (vaadatud 12.02.2024).

Feringa, D., Tonkens, E. (2017). *How the participation style in local youth councils contributes to the civic engagement of young people*. Journal of Social Intervention: Theory and Practice – 2017 – Volume 26, Issue 2, pp. 43–59 <http://doi.org/10.18352/jsi.527> (vaadatud 19.03.2024).

Haridusportaal veebileht. (i.a). *Noorsootöö kvaliteedihindamine*. NOORTESEIRE. [Noorsootöö kvaliteedihindamine | Haridusportaal edu.ee \(test.edu.ee\)](#) (vaadatud 23.02.2024).

Haridusportaal veebileht. (i.a). *Noorte osaluskogud ja noorteühendused*. [Noorte osaluskogud ja noorteühendused | Haridusportaal edu.ee](#) (vaadatud 14.01.2024).

HARNO veebileht. (i.a). *Noorsootöö kvaliteedi hindamismudel*. Haridus- ja Noorteamet. [Noorsootöö kvaliteedi hindamismudel | Haridus- ja Noorteamet \(harno.ee\)](#) (vaadatud 25.02.2024).

HARNO veebileht. (i.a). *Noortekohtumised*. Haridus- ja Noorteamet. [Noortekohtumised | Haridus- ja Noorteamet \(harno.ee\)](#) (vaadatud 16.02.2024).

Hillep, P., Ender, J., Pärnamets, R., Lilleoja, L. (2011). *ESF programmi “Noorsootöö kvaliteedi arendamine” raames 2008-2013 noorsootöö kutsealal tegutsevatele inimestele pakutavate koolituste tulemuste kvaliteedi uuring*. SA Archimedes Euroopa Noored Eesti Büroo. (lk 7).

[Noorsootajate koolituste uuring Eesti Uuringukeskus lõppraport \(mitteformaalne.ee\)](#)
(vaadatud 20.02.2024).

Huvikoolide Liit veebileht. (2023). *Eesti Huvikoolide Liit on käima lükkamas päris oma Noorteaktiivi*. [Eesti Huvikoolide Liit on käima lükkamas päris oma Noorteaktiivi – Eesti Huvikoolide Liit](#) (vaadatud 01.02.2024).

Iisaku Gümnaasium. (2023). *Õpilasesinduse käsiraamat*. (lk 5). [PILASESINDUSEKSIRAAMAT.pdf \(iisaku.edu.ee\)](#) (vaadatud 22.01.2024).

Kunitsõn, N. (2021). *Kodanikuharidus ja noorte osalus*. Noorte osaluse suurendamine. (lk 5). [Kodanikuharidus.pdf \(harno.ee\)](#) (vaadatud 28.01.2024).

Kvaliteedijuhtimine noorsootöös. (2022). *Kvaliteedi hindamise käsiraamat*. Haridus- ja Noorteamet. (lk 13-15). [KVALITEEDIJUHTIMINE NOORSOOTÖÖS \(harno.ee\)](#) (vaadatud 25.02.2024).

Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn. (vaadatud 20.04.2023).

Lepik, K., Harro, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. [Intervjuu – Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas \(ut.ee\)](#) (vaadatud 15.05.2024).

Liimets, A., Schlümmer, E., Enn, Ü., Jung, N., Kost, R., Toots, A., Allaste, A-A., Tartu, M., Pilve, E., Kaasik, P., Rannala, I-E., Paabort, H., Reitav, U., Pomm, K. (2020). *Noorsootöö õpik*. Sihtasutus Archimedes. (lk 234-248, 81-82). [noorsootoo_opik_final.indd \(mitteformaalne.ee\)](#) (vaadatud 26.01.2024).

Luks, R., Siska, H. (2022). *Noortekeskuse aktiivgrupi juhend*. Eesti Avatud Noortekeskuste ühendus. (lk 7-8). [Noortekeskuse aktiivjuhend \(ank.ee\)](#) (vaadatud 29.01.2024).

Metstak, A., Notton, K., Martinson, M., Valge, M., Reitav, M. (2012). *Osaluskogude käsiraamat*. Eesti Noorteühenduste Liit. (lk 14-15). [Osaluskogude käsiraamat 2012.pdf \(enl.ee\)](#) (vaadatud 18.01.2024).

Mitteformaalne veebileht. (i.a). *Mis on noorsootöö?*. [Mis on noorsootöö? - Mitteformaalne.ee](#) (vaadatud 08.01.2024).

Morciano, D., Scardigno, A. F., Amelia, M., Pastore, S. (2014). *An evaluation study of youth participation in youth work: A case study in Southern Italy*. Educational Research for Policy and Practice. (lk 6). [\(PDF\) An evaluation study of youth participation in youth work: A case study in Southern Italy \(researchgate.net\)](#) (vaadatud 01.03.2024).

Noortekogud veebileht. (i.a). *Eesti noorteorganisatsioonide rahastamine: võimalused ja põhilised allikad*. [Eesti noorteorganisatsioonide rahastamine: võimalused ja põhilised allikad | 5 Eesti noorteühingud, mis muudavad Eesti paremaks kõigile \(noortekogud.ee\)](#) (vaadatud 24.01.2024).

Peaasi veebileht. (i.a). *Eesti Noorte Vaimse Tervise liikumine*. ENVTL noored. [Eesti Noorte Vaimse Tervise Liikumine – Peaasi.ee](#) (vaadatud 07.02.2024).

Rajamets, L. (2018). *Hoolivus ja eneseteadlikkus noorsootöös*. Mihus. (lk 36). [MIHUS_no24_juuni_2018_A4+5mm.indd \(mitteformaalne.ee\)](#) (vaadatud 09.02.2024).

Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. [Valimi moodustamine – Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas \(ut.ee\)](#) (vaadatud 20.04.2023).

Rämmer, A., Žuravljova, M., Kivimäe, A., Kötsi, K. (2012). *Noortekeskne lähenemine ja selle rakendamise mudel N-TELG*. Riigikogu toimetised. (lk 4). [131-144 Uuring-Rämmer.pdf \(riigikogu.ee\)](#) (vaadatud 15.05.2024).

Strömpl, J. (i.a). *Eetika*. Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes. [Eetika – Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes \(ut.ee\)](#) (vaadatud 15.05.2024).

Teeviit veebileht. (2020). *Mis on õpilasesindus ja kuidas selle töös kaasa lüüa?*. Eesti Õpilasesinduste Liit. [Teeviit - Mis on õpilasesindus ja kuidas selle töös kaasa lüüa?](#) (viimati vaadatud 20.01.2024).

TÜÜE veebileht. (i.a). *Meist*. Tartu Ülikool. [Meist | Tartu Ülikool \(ut.ee\)](#) (vaadatud 20.01.2024).

Virkus, S. (2016). *Intervjuu, vaatlus ja sisuanalüüs*. Õpiobjekt. Tallinna Ülikool, Digitehnoloogiate instituut. https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/index.html (vaadatud 20.04.2023).

Vite, B-N., Stephen, E-B., Gbimoiye, N-S., Kabee, K. (2020). *Youth Political Participation in Nigeria: A Theoretical Synthesis*. (lk 10). [\(PDF\) Youth Political Participation in Nigeria: A Theoretical Synthesis \(researchgate.net\)](#) (vaadatud 15.03.2024).

ÕIGUSAKTID

Noorsootöö seadus. (2010). RT I 2010, 44, 262. [Noorsootöö seadus–Riigi Teataja](#) (vaadatud 09.12.2023).

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimused

- 1. Milline on teie haridustaust?**
  - a. Kas teil on haridus hetkel omandamisel?
  - b. Kus te hariduse omandasite?

- 2. Kui kaua olete olnud noorsootöötaja?**

- 3. Kui oluliseks peate noorte osalust noorsootöö kvaliteedi ja mõju hindamisel, miks?**
  - a. Miks noorte osalus on teie jaoks oluline?
  - b. Kuidas noorte osalus mõjutab noorsootöö kvaliteeti ja mõju?

- 4. Kuidas kaasate noori tegevuste hindamisse ja kuidas nende arvamus mõjutab tegevuste kohandamist?**

- 5. Millised on teie peamised väljakutsed noorte kaasamises hindamisse/hindamisprotsessi?**

- 6. Milliseid innovatiivseid lähenemisviise olete kaalunud või katsetanud tegevuste hindamisel noorte osaluse aspektist?**